

«Коло ідей», «Мозковий штурм», «Суд», «Займи позицію», які я часто використовую на своїх уроках.

Останнім часом ми з учнями розширили проектну діяльність на уроках літератури. Під час вивчення творчості Лесі Українки, зокрема «Лісової пісні», досліджували вживання емоційної та діалектної лексики. Учні зібрали діалектизми Волині та порівняли їх з діалектизмами, які вжито у творі «Лісова пісня». Результатом став збірник «Мовне краєзнавство у позакласній роботі».

Розвиток комунікативних здібностей сприяє повноцінному спілкуванню, розвитку пізнавальних і творчих здібностей учнів. При вивченні програмового матеріалу з української літератури можна використовувати не лише ці, а й інші види вправ.

Використовуючи різні методи та прийоми організації роботи щодо розвитку творчих здібностей комунікативної обізнаності школярів, у своїй роботі бачу певні результати:

- удосконалились їхні вміння спілкуватися, навички дослідницької діяльності;
- підвищилася їхня грамотність;
- поліпшився рівень їхнього творчого мислення;
- з'явилася самостійність та активність;
- збагатився словниковий запас;
- поглибилися творчі здібності.

Я переконалася, що лише вдале поєднання сучасних форм і методів, особистісно орієнтованого, проектного навчання дасть змогу розвивати творчі здібності й формувати творчу особистість учня.

Література

1. Сабада І. В. Сторітелінг – ефективний метод навчання та виховання. URL: <https://genezum.org/library/storiteling—efektyvnyy-metod-navchannya-ta-vyhovannya>

УДК 373.3

Н. Р. Спіжук,
учитель початкових класів КЗЗСО «Луцький ліцей № 4
імені Модеста Левицького Луцької міської ради»

Організація екскурсій: цікаво і корисно *

У публікації містяться поради для педагогів щодо якісної організації і безпечного проведення екскурсій зі здобувачами освіти та їхніми батьками. Розкрито проблемні питання і дієві методи їх вирішення.

Ключові слова: екскурсія, організація, здобувачі освіти, безпека.

Spizhuk N. R. Organization of Excursions: Interesting and Useful.

The publication contains advice for teachers on quality organization and safe conduct of excursions with students and their parents. Problematic issues and effective methods of solving them are revealed.

Keywords: excursion, organization, education seekers, safety.

Постановка питання. Реформаційні процеси в освіті передбачають інтерактивні методи виховання і навчання. Одним із методів, який базується на інтеракції, можна вважати екскурсію, мандрівку.

Важливе місце екскурсіям в освітньому процесі початкової школи відводили Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Численні дослідження О. Білан, М. Горопахи, В. Зебзеєвої, І. Іщенко, В. Маршицької, Г. Тарасенко вказують

на значимість екскурсій для формування компетенцій учнів. Екскурсія – цікавий, пізнавальний, активний вид діяльності, який потрібно розвивати і найчастіше використовувати.

Мета публікації: розкрити особливості підготовки і проведення екскурсій для учнів, поширити досвід, ознайомити з ключовими аспектами підготовки класного колективу до мандрівки.

Виклад основного матеріалу. Екскурсія – незвичайна, захоплива і розвивальна подія в житті дитини

* Світлини до публікації можна переглянути в доповненні цього номера.

і надзвичайно відповідальна форма роботи для педагога.

Слово «екскурсія» (англ. excursion) – латинського походження і в перекладі означає виїзд, відвідування будь-якого місця чи об'єкта з метою його вивчення. Під екскурсією розуміють таку форму організації освітнього процесу, коли учні сприймають і засвоюють знання шляхом переміщення до місця розташування досліджуваних об'єктів (природи, підприємств, установ, історичних пам'яток тощо) та безпосереднього ознайомлення з ними.

За словами Августина Аврелія: «Світ – це книга. І хто не подорожував по світу – прочитав у книзі лише одну сторінку». Тому екскурсія – це прекрасний шанс подорожувати, пізнавати нове, вивчати, удосконалювати, і не менш важливий момент – поспілкуватися з однокласниками в неформальній обстановці.

Під час екскурсії учні мають змогу безпосередньо сприймати довкілля, що не просто дозволяє милуватися красою навколишнього світу, а й отримати відповіді на численні «чому?». З досвіду спостерігаємо, що лише розмова про майбутню екскурсію вже викликає в учнів радість, поживлення, інтерес. Вони з великою цікавістю готуються до неї і з нетерпінням чекають на її проведення. Школярі завжди готові до нових пригод і відкриттів. Цікаві місця, незабутні емоції, мальовничі краєвиди, дотик до історії та незабутні враження, з якими повертаються діти з екскурсії і подорожей, урізноманітнюють освітній процес.

Згідно з Інструкцією МОН щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю, яка регламентує позашкільні заходи для дітей (2014 р.), кожній екскурсії має передувати скрупульозна підготовча діяльність. Зазначається, що необхідною умовою організації екскурсій є дотримання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.

Екскурсії організовуються з метою формування в учнів уміння спостерігати за навколишнім світом, сприяння розвитку наукового мислення, інтересу до нового матеріалу, ознайомлення з культурно-суспільним надбанням нашого народу та людства, національними традиціями, розвитку комунікативних навичок та взаємодії тощо. «Побачити, почути, відчути, оволодіти певними навичками, збагатитися та наповнитися емоційно» – це сенсові принципи екскурсійних мандрівок.

Дослідники виділяють такі функції екскурсії як: пізнання, виховання, організація культурного дозвілля, розширення світогляду та формування інтересів.

Екскурсії можна проводити: на території закладів освіти, у куточках живої природи, дендропарках, теплицях, на навчально-дослідних земельних ділянках, у музеях, на підприємствах, виставках, на фермах і екологічних стежках, в архітектурно-історичних місцях тощо.

Зазначаємо, що насамперед захід має погодити та затвердити керівник закладу, який видає відповідний наказ. Цей наказ зобов'язаний мати при собі керівник групи під час екскурсії разом зі списком групи та програмою подорожі.

«Як правильно організувати екскурсію? Кого залучити до неї? Що врахувати, щоб екскурсія вдалась „на всі 100 %” і всі отримали від неї лише користь і насолоду?» – такі питання постають на підготовчому етапі організації заходу.

З досвіду пропонуємо враховувати ці організаційні моменти:

1. Насамперед потрібно визначити місце, куди вирушати, з якою метою. Я, наприклад, надаю перевагу тематичним екскурсіям (інтегрований курс «Я досліджую світ» дає змогу відвідувати різноманітні місця, заклади і куточки). Досліджуючи тему «Громада міста колись і тепер», відвідали краєзнавчий музей. З фото, листів, речових пам'яток ми дізнались, як відбувалося становлення громади міста Луцька.

Вивчаючи тему «Народні промисли», відвідали зустріч з народними умільцями, які розповіли про свої витвори, показали їх, дозволивши одягнути національний одяг, капелюхи, подудіти в дудки, поткати полотно на ткацькому верстаті. Також зустрілися з відомим гончарем Волині й діти самостійно виготовляли глиняні вироби.

Досліджуючи тему «Дорога до школи», організували майстерку зі шкільними офіцерами поліції, які прекрасно відпрацювали з дітьми складні ситуації на дорогах.

Пізнаючи тему «Мій рідний край», із задоволенням вирушили на квест до замку Любарта й екскурсію Окольным замком (до річч, недавно відкритим). Дізнались факти, які здивували нас і зворушили до глибини душі, що мотивувало ще більше досліджувати рідний край, своє місто.

Отож, вибір завжди є. При вирішенні «куди піти?», варто порадитися з учнями, і завжди – з колегами, батьками, тими, хто вже там побував. Таким чином, можна отримати відповіді на питання: «Чи цікаво буде дітям відповідного віку, чи варто вирушати? Що врахувати?».

2. Коли обрали місце і маршрут екскурсії (на батьківських зборах чи в батьківських групах, чатах), необхідно повідомити дирекцію школи. Якщо мандрівка триватиме кілька годин, то потрібно провести відповідний інструктаж про правила безпечної поведінки із записом у два журнали. Якщо екскурсія планується з виїздом із міста на цілий день або кілька днів, то готується папка документів, список яких надає заступник директора школи з виховної роботи. Тому про екскурсію варто повідомляти за 10–14 днів, щоб встигнути все зробити. Першим пунктом в цьому списку – медогляди дітей. Важливо пам'ятати, що коли дитина не пройшла медогляд, вона не може

рушати на екскурсію. Якщо у дитини визначена спецгрупа, то з нею має їхати один із батьків.

Тому, з досвіду, на літні канікули батьки учнів класу завжди отримують завдання – дитині пройти медичний огляд, щоб мати можливість подорожувати і насолоджуватись мандрівками з класом.

Важливо знати, що у поїзді на кожні 10 школярів має бути один супроводжуючий вчитель або вихователь ГПД. У поїзду їде медичний працівник школи або хтось із батьків, що має медичну освіту й ознайомлений з особливостями здоров'я дітей, забезпечений аптечкою з відповідними медикаментами.

3. Вирушаючи в будь-яку поїзду, необхідно чітко спланувати маршрут – годину виходу (виїзду) і прибуття, а ще варто вирушати після сніданку, щоб діти не були голодними. Подорож на цілий день вимагає наявності письмового маршруту в папці документів.

4. Важливо: обов'язково до поїздки залучати батьків. Партнерство батьки–діти–вчителі об'єднує, згуртовує, дисциплінує колектив та налагоджує взаємини. Батьки після спільних екскурсій по-іншому сприймають свою дитину в учнівському колективі та змінюють свою думку щодо роботи вчителя у нестандартних ситуаціях, адже екскурсія – це завжди інтерактив.

5. Запитання: «Що брати з собою?». Коли мандрівка на кілька годин, то, звичайно, ніяких портфелів і зайвих речей – тільки вода, одяг і взуття – відповідно до погоди. Якщо екскурсію заплановано на цілий день, то одяг і взуття – відповідно до погодних умов та перекуси (продукти домашнього приготування, які не псуються). Бажано, щоб обід був замовлений у певний час, у певному місці: про це та час зупинки необхідно повідомити батьків (зупинки, їх час і місце зазначаються у маршрутному листі).

6. Коли всі організаційні моменти узгоджено, потрібно подбати про емоційне налаштування в дорозі. Для тривалої екскурсії, звичайно, треба мати музику, репертуар якої узгоджено напередодні зі школярами. Варто вивчити кілька пісень, які легко запам'ятовуються і при нагоді можна поспівати в дорозі. Якщо плануються зупинки на природі, потрібно подбати про ігри, варто взяти м'ячі, скакалки, теніс, летючі диски, килимки чи каремати.

7. При виборі екскурсійного гіда обов'язково потрібно повідомити йому про вік дітей, їх особливості, інтереси колективу. Не варто вибирати

людину, яка монотонним голосом, без емоційної підтримки розповідатиме лише «сухі факти». Радує, що нам завжди щастило на креативних екскурсоводів, які мали почуття гумору, гарну дикцію і набір цікавих завдань із призами для дітей у дорозі.

8. Для кращої мотивації сприйняття інформації на екскурсії варто налаштувати дітей на зворотний зв'язок – написання есе, переказу, відгуку про побачене і почуте, запис коміксів, відеороликів, малюнків у щоденник вражень. Таким чином діти будуть зацікавлені, щоб більше запам'ятати, зрозуміти і потім відтворити. А ще за результатами поїздки ми робимо усім класом фотоколлаж із місця подорожі, цікаво його підписуємо, залучаючи всіх – і дітей, і батьків.

9. Потрібно дослухатися до побажань учасників екскурсії. Якщо ви врахуєте всі побажання, то мандрівка обов'язково буде вдалою. Школярі будуть задоволені і щасливі. А що може бути краще за усміхнені обличчя вихованців! Батьки і діти запитуватимуть, коли і куди вирушаємо знову. Це і буде гарним зворотним відгуком.

10. Подякуйте усім учасникам екскурсії. Кожен, хто долучався в різних ролях, творив емоційний, фізичний, безпековий комфорт. Без важливої ролі кожного чи відбулася б ця мандрівка саме такою?

Інтерес до пізнання живої природи, історії формується в ранньому дитинстві. Чим старшою стає дитина, тим більше знань, умінь і навичок вона набуває, але кількість запитань не зменшується. Екскурсія допомагає не просто отримати відповіді на багато з них, а й розширяє і закріплює отримані під час уроків знання.

Екскурсії не просто формують у дітей допитливість, інтерес, уважність та спостережливість, а й розвивають соціальні навички, виховують терпимість, культуру стосунків. Екскурсія сприяє збагаченню мовлення, розширяє кругозір, словниковий запас, розвиває когнітивні вміння, допомагає і вчить співпрацювати, співпереживати, разом долати перешкоди. В процесі екскурсії дитина стає дослідником рідного краю, в неї формується повага та любов до української землі, її спадщини, традицій, цінностей.

Висновки. Екскурсія як одна з інтерактивних форм роботи в інструментарії педагога сприяє розвитку естетичних, пізнавальних, дослідницьких, пошукових компетентностей здобувача освіти. Тому визначайте маршрут, ретельно готуйтеся і вирушайте у цікаву мандрівку. Хай вам щастить!

Література

1. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14#Text>

2. Шкільні екскурсії – невід'ємна частина навчально-виховного процесу. URL: <https://super.urok-ua.com/shkilni-ekskursiyi-nevid-yemna-chastina-navchalno-vihovnogo-protsesu/>

3. Як проводити безпечні походи та екскурсії для учнів. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-provodyty-bezpechni-pohody-ta-ekskursiyi-dlya-uchniv-porady-skautiv/>